

Отчет на Комисията по академична етика към Института по механика при БАН за мандат 2014-2018 г.

По време на мандата си през 2014-2018 г., Комисията по академична етика към ИМех (КАЕ) изготви и прие Правилник за устройството и дейността си (приет на 08.10.2014 г.), както и Етичен кодекс на учените от института по механика (приет от ОСУ на ИМех на 22.04.2015 г. след обсъждане с всички учени от института). При изготвянето на Етичния кодекс, КАЕ положи усилия да заимства от най-добрите европейски образци и практики в областта на академичната етика. В резултат на този подход, в Етичния кодекс на института са прецизирани етични правила отразяващи спецификите на научно-изследователската дейност. Дадени са дефиниции за нарушения като плагиатство и фалшификация в научната дейност, както и съответни санкции за подобни нарушения, 3 години преди тези понятия да се появят в проектозакона за изменения и допълнения на Закона за развитие на академичния състав.

Във връзка с изготвянето на нова версия на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в ИМех, през 2015 г., КАЕ изготви становище, касаещо гарантирането на честно и безпристрастно провеждане на конкурси за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности. В същото становище бяха дадени препоръки за привеждане на правилника в съответствие с Европейската харта на учените-изследователи, като например признаване на международната мобилност на учените за предимство при кандидатстване за академични длъжности, оценяване по достойнство на кандидатите които през тяхната кариера са работили в различни области и в различни институции, и други. За съжаление, повечето от препоръките на комисията не бяха отразени в Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в ИМех.

По време на мандата си през 2014-2018 г., КАЕ е получила и разгледала на свои заседания 2 сигнала за нарушения на академичната етика. Единият сигнал касае накърняване на достойнството на учен от института на базата на личностни, а не професионални мотиви и аргументи. Според КАЕ, действително има индикации за това, че учени, които заемат или са заемали ръководни длъжности в института, оценяват работата, научната компетентност и професионалните качества на определени колеги на базата на личностни предпочитания, а не на базата на по-обективни показатели за тяхната работа, като например резултатите от атестацията на съответния учен или наличните библиометрични показатели в международно признатите бази данни. В конкретния случай, от наличните доказателства КАЕ не можа да констатира, че има налице безспорно накърняване на достойнството на колегата, поради което не бяха предприети по-нататъшни действия по казуса. Другият сигнал, получен от КАЕ, касае съмнения за

публикуването на неверни данни на уеб страницата на учен от института, за което комисията поиска и получи удовлетворителни обяснения от съответната страна.

Комисията също така е разгледала на свои заседания 2 случая на неетично поведение на учени, свързани с института, намерени в интернет пространството. Единият случай е докладван в жалба от колектив на друг институт на БАН, касаеща конфликт на интереси на рецензент на проект. Другият случай се отнася до конфликт на интереси при процедура за приемане на докторант в института. След направена консултация, не бяха установени процедурни нарушения по съответния казус поради което не бяха предприети по-нататъшни действия от страна на КАЕ.

В своите действия, КАЕ се е ръководела от принципа, че е редно конкретни обвинения в неетично поведение, да се повдигат само когато са налице солидни доказателства за процедурни или законови нарушения. За съжаление, при съществуващата нормативна и законова база, значителна част от действията, които повечето колеги възприемат като неетично поведение, е трудно доказуема или не представлява процедурни или законови нарушения. Поради това, най-важният фактор за подобряване на академичната етика в института остават почтеността, интегритета и научната съвест на учените, и преди всичко на учените които заемат ръководни длъжности и членовете на научния съвет. Следва да се отбележи, че практически всички случаи на неетично поведение, разгледани от КАЕ, са свързани с учени, които заемат или са заемали ръководни длъжности в института, което е очевидно нежелателно и обезпокоително. Също така, в предишния доклад на КАЕ беше констатирано, че при определени случаи, в института се нарушава принципа за върховенство на закона, който представлява основна Европейска ценност.

Относно финансовия отчет на КАЕ, членовете на комисията не са получавали допълнителни възнаграждения за своята работа. От отпуснатата от Директора сума от 50 лева за принтиране на готови нормативни документи и такива в етап на развитие, са похарчени около 5 лева.

Относно прозрачността на действията на ръководните органи на института, следва да се отбележи, че дейността на научния съвет и на общото събрание на учените, документирането на процедурите за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности, както и на процедурите по обществени поръчки, са добре отразени на уеб сайта на института. Единствената забележка в това отношение е да се обръща повече внимание на допълнителното информиране на научния състав когато решения на ръководството или на научния съвет засягат по-голям брой учени, тъй като поради заетост, повечето колеги не са в състояние да следят в детайли протоколите на научния съвет.

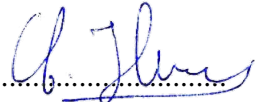
КАЕ няма информация относно управлението на финансите на института, поради което не може да прецени доколко справедливо и ефективно се разпределят и използват средствата на данъкоплатците, както и дали има нарушения в това отношение.

Една от положителните тенденции в института е подобряването на работната среда по отношение на равенството на половете, като единствената ръководна длъжност която никога не е заемана от жена в института по механика остава длъжността директор. Трябва да се отбележи обаче, че недостатъчно усилия се полагат за осигуряването на възможно най-стимулираща работна среда за всички учени от института, било поради липсата на адекватно оборудване и общодостъпен лицензиран софтуер, било поради нерационалното използване на знанията и уменията на компетентни учени от института. Това поражда условия за демотивация и неравно третиране на отделни учени, което е нежелателно.

През сегашния мандат на КАЕ липсваше адекватна комуникация и сътрудничество между КАЕ от една страна, и научния съвет и ръководството от друга. В резултат на това, немалка част от основните принципи и добри практики застъпени в Етичния кодекс на института и в Европейската харта на учените-изследователи не се прилагат на практика. Би трябвало следващия състав на КАЕ да бъде по-активен в това отношение, а ръководните органи на института да са по-рецептивни към предложения за промени, имащи за цел превръщането на института в привлекателно място за работа с европейски облик.

В заключение, сегашния състав на КАЕ е изградил необходимата нормативна и технологична база за развитие на академичната етика в института в положителна посока. Следва да се обърне внимание на сенсibiliзирането на учените към всички форми на неетично поведение и изграждане на нетърпимост към подобни нарушения сред всички учени. Тъй като основна задача на КАЕ е да служи за коректив на неетично поведение и уреждане на личностни конфликти вътре в института, желателно е учените от института да подават по-често добре аргументирани сигнали до КАЕ без да се опасяват да изказват своето мнение и да споделят своите проблеми.

Отчетът е приет на заседание на Общото събрание на учените проведено на 27.03.2018 г.

Председател на КАЕ: .....

/доц. д-р Светослав С. Николов/